

Moralna bilješka.

Probabilizam. Pod ovim naslovom izvijestio sam u minulom broju (Br. 1. Godišta V. str. 86 i dalje), da je g. M. Merchich, župnik u Horvatkimle u Ugarskoj, objelodanio u „Tübinger Quartalschrift“ članak o probabilizmu, prikazao sam zatim sadržaj toga članka i napokon podvrgao članak kritici. Kad je Merchich tu moju bilješku pročitao, javio mi se najprije pismom, a malo zatim poslao mi je u rukopisu svoj odgovor, da prema njemu ispravim svoju kritiku.

Kako iz pisma pomenutoga tako i iz odgovora razabiram, da se g. M. osjetio uvrijeđenim. „Sie haben mir in Ihrer „Smotra“ öffentlich Lectionen ertheilt“, tako počinje on svoje pismo, a završuje ga riječima: „Wer Ihren Artikel liest, muss mich für einen Erznignoranten halten! Nehmen Sie das auf Ihr Gewissen?“ Ja sam nastojao u svojoj bilješki objektivno stvar prikazati i bez osobnih aluzija svoj sud umjesno izreći. Moguće je, da posljedna izreka mojega sastavka, u kojem preporučujem g. M., da se okani matematike kod rješavanja moralnih problema, jedina zvuči kao „lekcija“, ali ne kao uvrijeda. A da bi moj članak onakim rodnom morao uroditi, kako to g. M. tvrdi, da će ga se morati smatrati najvećim ignorantom, držim da se to ne će razumnom čitatelju dogoditi.

Na njegov pak odgovor, koji ima izaći kao „otvoreno pismo“, nemam što da odgovorim o samoj stvari, jer sam se ja u svojoj bilješki taknuo svih stvarnih prigovora i obrazložio ih. G. M. svoje „otvoreno pismo“ upravio je i na prof. dr. A. Schmitta, koji je u „Zeitschrift für kathol. Theologie“ (Innsbruck 1913.) isto tako sudu podvrgao pomenuti članak Merchichev. U tom „otvorenom pismu“ ističe g. M. svezu, što no spaja sve znanosti u jedan organizam, da je po tom svaka znanost egzaktna, pa i moralna, koja ne bi bila znanost, kad ne bi bila egzaktna. G. M. o skolastici porugljivo govori i naziva skolastičko stanište natražnjačkim, a tko hoće da danas piše o kakovom znanstvenom problemu, mora da bude upućen u znanstvenu organistiku. Ove i mnoge druge tvrdnje g. M. nijesu od rem. Da li postoji sveza među znanostima i neka vrsta organizma, to ne spada amo, a nitko to ni ne poriče. Da svaka znanost mora da bude egzaktna *secundum quid*, to stoji, kao što stoji i to, da se nekoje znanosti danas tako zovu u posebnom značenju ove

riječi, a druge da se od prvih u tom razlikuju. G. M. porugljivo govori o skolastici i zove je natražnjačkom. To je njegov gustus. Neka čita poslanicu Leona XIII. *Aeterni Patris*. — Moju tvrdnju, da je zadaća moralista ustanoviti, što veli ne matematika, već što veli Bog, da li je naime njegova volja i zapovijed, da se ispunjuju i dvojbene dužnosti, nastoji g. M. prikazati apsurdnom prišivajući meni, kao da ja hoću dva imperativa, božji i matematički, dovesti u opreku, tako te bi taj moj Bog morao sramotno izvući kraći kraj. „Und auch Sie, Herr Professor, schreiben: Die Morallehrer sollen etwas verkünden nicht weil es die Mathematik, sondern weil es Gott will. Nun, wenn Sie glauben, einen göttlichen und einen mathematischen Imperativ einander entgegenstellen zu dürfen oder gar zu sollen: dann muss dieser Ihr Gott schmachlichst den Kürzeren ziehen. Denn da können wir den (sonst absurden) Fall setzen, dass sich dieser Ihr Gott beifallen liesse, an die Mathematik den Befehl ergehen zu lassen: Ich will, dass fortan $2 \times 2 = 5$ zu gelten habe! Was würde ihm die Mathematik erwideren müssen? Sie würde ihm mit souveräner Überlegenheit für immer Ihr „Nein“ entgegen-donnern müssen...“ Ovakovo pisanje nije ozbiljno, da se najblaže izrazim. A tako to ide i dalje. On svoju kozu dere, ali ne ulazi u meritum same stvari, tako te je isključena mogućnost prave polemike. K onomu, što sam rekao u svojoj bilješci, nemam ništa dodati niti što oduzeti. Nemam prema tomu ma baš nikakova razloga, da tobože ispravim svoju kritiku o članku g. Merchicha.

Dr. J. Pazman.

Upit o nepogrješivosti sv. Oca.

G. I. K. P. O. iz Zadra pita:

„Dogma je, da je Papa nepogrješiv, kad ex cathedra govori. Ali bih rekao, da se ta nepogrješivost osniva na rezultatima dugotrajnog pretresivanja pojedinih pitanja sa strane teologa. Izgleda, da Papa na neki način proglašuje neko pitanje definiranim, kad je teologija u tom pitanju rekla svoju. Ili on piše o nekom pitanju, o kom tada teolozi raspravljaju. Kad oni stvar protresu i rasčiste, izlazi ili se kaže, da je ono ex cathedra, što je čisto (izjašnjeno), a ostalo da nije rekao ex cathedra. Na